

Jak to bylo v roce 1971 v poštovním provozu Bangladeše

Po osvobození Bangladeše, bylo potřeba obnovit regulérní poštovní provoz. Tisk nových známek nebyl možný. Neexistovala bezpečná tiskárna, správná technologie a dokonce ani podkladový materiál. Tisknout poštovní známky v zahraničí bylo zdlouhavé a množství bylo enormní. Co dělat? Přetisky byly řešením.

Sklady se prohýbaly pod množstvím pakistánských známek po celé zemi. Neexistovaly jednoduché, rychlé a správné možnosti soustředit všechny zásoby z celé země na jedno místo a zajistit jeden přetisk. I bezpečnost hrála velkou roli. Soustředit tyto zásoby do jednoho centra a zajistit centrální tisk či přetisk nebylo možné. Na druhou stranu z politických a sentimentálních důvodů bylo vyloučené používat poštovní známky předchozího svrženého režimu. **Vznikla kuriozita filatelistické historie - bangladešská gumová razítka a současně vznikla první série nových bangladešských známek.**

Dne 19. prosince 1971 poštovní správa (pod vedením prvního Generálního ředitele bangladešské pošty pana A. M. Ahsanullaha) zveřejnila Věstník, ve kterém vydala instrukce poštám v kácejícím se starém poštovním režimu k použití vlastní iniciativy v této oblasti. Centrum poštovníctví bylo též v Mujibnagaru, hlavním stanu všech osvobozeneckých aktivit. Byl to obtížný úkol, přehled o poštách civilních, ale i polních (odhaduje se počet až 48) byl velmi nedokonalý. Pošta se doručovala prostřednictvím dobrovolných bojovníků, skautů a vesničanů a zbytku personálu pošt, který byl k dispozici. Byl to nebezpečný úkol, v zemi bojovaly stále zbytky pákistánské armády. Mnoho z nich zahynulo během této služby. Navíc bylo nutno utajit poštovní regionální a lokální centra. Pošta se doručovala v džínových látkách a kožených zapečetěných pytlech. Pošta se převážela na motocyklech, kolech, džípech nebo se doručovala pěšky. Používaly se u mořských oblastí i čluny. Poslové byli vybaveni tajnými kódy, které vytvořila osvobozenecká vojska. Mnohdy hrála roli vysoká konspirace.

Poštovní správa ve vydaném Věstníku povolila přetisky starých poštovních známek a celin Pákistánu gumovými razítky s nápisem Bangladeš. U razítek, rekomandačních nálepek a též u výplatních strojů docházelo k přetisku či odpilovávání starých názvů a přetiskem s novým názvem státu.

Co napsal věstník: ***"Vydává se nařízení za účelem tisku bangaldéšských známek. Ale to bude trvat delší čas, rozhodlo se, že gumová razítka s názvem "Bangladesh" by měly být připraveny místně a natištěny na existující zásobu známek předtím, než se dají do prodeje. Gumová razítka by měla obsahovat slovo "Bangladesh" jak v bengálštině, tak v angličtině malým typem písma (paragraf 1(b) textu Ref. M/A-1/RLG)".***

Generální ředitel dále ponechal místo na vzor, typ, velikost gumového razítka a barvu otisku. Ty neurčil všeobecným nařízením. O tom nebylo rozhodnuto, proto se později objevila velká variabilita otisků. Některé pošty používaly více jak jeden vzor. Objevily se i rozdíly ve stejných razítkách, které byly vyrobeny jednou rukou v jedno místě.

Barvy: převážná razítek byla fialová v různých odstínech a sytostech (velmi používaná). Méně používaná byla razítka v černé barvě. Inkoust či barvy dodávaly poštovní úřady, ty nebyly centrálně zabezpečeny. Vzácněji se používaly i další barvy: modrá, zelená, červená.

Vlastní gumová razítka nevytvářely jen poštovní úřady, ale i komerční firmy a banky. Ty byly vytvářeny i lidmi s komerčními a filatelistickými úmysly, ale většina prošla poštou. Dokonce se zapojili i dealeři známek a poštovně historického materiálu. Ty jsou snadno rozpoznatelné - líbivé pro oko a dekorativní. Přetisky byly vytvořeny i na kuriózních známkách - např. z roku 1947. tyto nebyly autorizovány poštovní správou a oficiálně nebyly uznané a poštovně byly neplatné. Trh byl zaplaven podobnými výtvyry.

Je třeba zmínit ještě jeden důležitý aspekt situace. Některá území nového Bangladeše byla osvozena již 16. prosince! - zejména ta příhraniční u Indie. První bylo město Jessore, kde pošta začala působit již 8. prosince. Poštovní služby se obnovily kvalitně a rychle (dobré podmínky a dobrá infrastruktura v Jessorském okrsku). Ve vzdálených oblastech docházelo i k odlišnostem anebo existovala výmopoc z osvobozených oblastí (např. Jessore). . Jessorský poštovník vytvořil řadu přetištěných známek (anglo - bangladešská verze, barva černá) a poslal je do vzdálenějších oblastí.

Na poštovních známkách se kromě toho pracovalo dál. První oficiální počín byl uskutečněn dne 29. července 1971. Bangladešská prozatímní vláda vydala sérii osmi poštovních známek. Motivem byl vztah k osvobození Bangladeše. Prezident Abu Sayeed Chowdhury po několika letech napsal své memoáry (Dny osvozené války v exilu). Popsal v nich, jak britský poslanec John Stonehouse navštívil Mujibnagar, aby zjistil podmínky migrantů a prodiskutoval s ministerským předsedou Tajudinem Ahmedem a ostatními ministry Bangladeše situaci a řadu záležitostí. Není bez zajímavosti, že John Stonehouse se zapletl s československou rozvědkou a StB v roce 1962. Vše na něj prasklo v roce 1969, ale Margaret Thatcher vše kulantně vyřešila bez velkého skandálu. Vraťme se do Mujibnagaru. John Stonehouse vyřešil mimo jiné i otázku poštovníctví. Znamky navrhl Biman Mullick a Bangladeš vstoupil do světa světové filatelie, dříve než se stal oficiálně nezávislým státem.

Vzniklo množství smíšených frankatur (pakistané známky - přetištěné i nepřetištěné s novými bangladešskými).

Litograficky tištěné známky, tištěné na papíře s vodoznakem a na listech o 100 známkách. Zoubkování bylo 14 x 14. 5. Na Bangladešském zastupitelství v Kalkatě se jedna sada prodávala tehdy za Rs. 21.80., Obálka prvního dne za cenu

Rs. 22,00. Na FDC se druhý den doplnilo Mujibnagarské razítko. V Anglii se první den vydání prodaly známky v hodnotě USD 23000,-

Zcela jistě se dočkáme dalších zajímavostí, i když od těchto událostí a od vytvoření nového asijského státu uplyne brzo již 50 let.

celistvošti vyplacené pákistánskými známkami s gumovými
přetisky ve fialové barvě Bangla Desh různých typů v ben-
gálštině a angličtině

Revoluční změny a změny státnosti se nevyhly ani otiskům výplatních strojů. Název Pakistán a symboly pakistánské měny byly vysekány z výplatního razítka a rialovým razítkem byl dotiskován název státu ve dvou řečech - bengálštině a angličtině

